

Edice SE 3
Speleologická skupina „Tři senioři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.

Tématický okruh č. 9 : Vacónovy vozistóscky.

Název práce : Záhady Hádeckého žlebu.

Koordinátor redakční práce :

Mgr Ladislav Slezák

Redakční spolupráce :

Richard Cendelín
Josef Pokorný

Josef Pokorný :

Vacónovy otazníky, aneb povídání o Hádeckém žlebu, jeskyních Liščí díra, Švédův stůl a o tom co se tam v geologických dějinách krasu stalo či nestalo.

aneb několik více otázek amatéra a učuspína renomovaným odborníkům a vědcům na průběh vývoje Moravského krasu.

(Výraz „učuspín“ používal prof. Absolon k označení speleologických učedníků).

První, komu jsem své otázky předložil, byl profesně geolog, emeritní ředitel Správy jeskyní, Mgr Ladislav Slezák. Jeho poznatky a připomínky jsem doplnil (v písmu Arial) do svého textu tam, kam mi je L. Slezák vepsal. Byl sice první, ale zdaleka ne poslední, komu své otázky předkládám. Stejně tak budou vřazeny do textu vaše připomínky či otázky.

Druhým, kdo se uvolil odpovědět na moje otázky byl geolog Ing Miloš Krejčí, v krasu známý jako „Velký Šolím“. Svoje odpovědi mi poslal v e-mailové poště červeně, tak jsou tam takové, jak je poslal.

Třetím, kdo se nerozpakoval napsat mi svůj názor na předložené otázky byl archeolog docent Dr. Karel Valoch. Ten se držel své „parkety“ archeologa a jeho dopis uvádím v té podobě, jak mi jej zaslal. Následně jsme se sešli a pan docent mi vysvětlil problematiku ze svého odborného hlediska, což vysvětluji v následném komentáři.

Svoji odpověď mi přislíbil i RNDr Jaroslav Kadlec, profesně geolog, pracovník Geologického ústavu Akademie věd České republiky v Praze, který se zabýval v jižní části Mor. krasu problematikou náplav a sedimentů. Na jeho práce upozorňuji na konci tohoto článku.

A.) Vacónovy otázky :

- 1.) Když jeskyňář z VDT, ing Feitl, vyslovil ve třicátých letech minulého století hypotézu, že Hala ve Společňáku může být torzem dávné vodosvodné cesty, probíhající napříč celým krasem od severu k jihu, z jednoho konce až na druhý, tak se mnozí vědci jen usmívali a mysleli si své.

Dnes jsme o cca 75 let dál. Co si o tom myslí současní páni vědci dnes ?

- 2.) Když už jsme došli až sem, chtěl bych se konkrétně rozhovořit o jižní části Mor. krasu. Třeba proto, že po dobu celé své jeskyňářské éry (či, pokud tomu tak mohu říci, „kariéry“ i když mi toto slovo není a nikdy nebylo sympatické) se pohybuji převážně v této jižní části, i když jsem střední a severní část v rámci seznamování se s krasem také navštěvoval.

Na rozdíl od severní a střední části Moravského krasu, které jsou odvodňovány k západu, do řeky Svitavy, je jeho jižní část odvodňována směrem k jihu.

Proč ? Co zabránilo v průběhu vývoje krasu vodám z jižní části M.k. odtékat do řeky Svitavy ? Nebyla to právě (mimo jiné vlivy) také existence jakéhosi průběžného vodosvodného koridoru z dávných dob ?

Mgr L. Slezák : Rozhodně se zde podepsala Řícmanicko-Ochozská elevace. (Antiklinální hřbet vyvřeliny + klastik vklíněný pod vápenci ve směru SZ).

**Ing M. Krejčí : Rozhodně ne výstavba socialismu
v Českých zemích, ale prostě nasunutí kry na hřbet
vyvrhelin a klastik .**

- 3.) Vápencová kra Moravského krasu přechází v jeho jižní části z prostoru mezi obcemi Březina a Kanice přes kopec Skalka a obci Ochoz do údolí potoka Říčky. Pod Ochozí zahrnuje krasová kra i levobřežní oblast údolí Říčky až k Hostěnicím.

Mezi Mokerskou myslivnou a Vývěry Říčky V-1 a V-2 přechází na pravý břeh, podél kterého se táhne až k Muchově boudě a nakonec přechází do Hádecké planinky. Pro orientaci je zařazen níže výřez z turistické mapy. Území Moravského krasu je zde vyznačeno a ohraničeno tlustou, zelenou čarou. Ohraničení území Mor. krasu vynechává dobývkový prostor Velkolomu Mokrá, který ale to do krasového území také patří.

Mgr L. Slezák : Tvůj popis je nepřesný. Pod Bělkovým (spodním) mlýnem (u rybníka) jsou vápence po obou březích Říčky (až k Muchovce).

Ing M. Krejčí : Turistická mapa není mapa geologická.

Já jsem si vědom toho, že moje otázky mohou být pro odborníky a vědecké pracovníky ošidné, tito lidé, pokud nemají nezvratné důkazy, tak svoje úvahy a hypotézy nezveřejňují. Bojí se výsměchu konkurenčních vědeckých pracovníků, kteří stejná témata zkoumají. Mohli by ji tím také dát tip, na co se ve výzkumech zaměřit a to je další aspekt, kterého se tito pracovníci bojí. Mohou být předběhnuti, a ztratit náskok vlastního vysvětlení skutečných jevů.

Mgr L. Slezák : To je, bohužel, osud badatelů všech dob.

Ing M. Krejčí No jo no, mně taky nikdo nevěří, že radioaktivní soli v r.t.g. paprscích barevně fluoreskují.

Já jsem ryzí amatér. Člověk, kterého právě tyto mnou nanášené otázky a závěry dlouholetých pozorování vzrušují a rád by na ně našel odpověď. Možná jsem (dle některých) poděs. Je mi lhostejné, zda se mi bude někdo smát, nebo zda mne bude brát vážně. Ale chci-li posunout meze lidského poznání někam dopředu, věřte, že nemohu udělat nic jiného, než to napsat tak, jak to píšu !!!

Mgr L. Slezák : Milý Vacóne ! Neočekávej, že se zrovna tobě budou badatelé zpovídat.

Ing M. Krejčí : Každý badatel má svůj rozum.

- 4.) Předpokládáme – li dávný vodosvodný systém pod plošinou levobřežního terénu, (a jsou jisté důkazy o tom, že tam nějaký vodosvodný systém je, což podle mého dokazuje například „Hynštova ventarola nad silnicí č. 383“

z Ochoze do Hostěnic, ve svahu nad místem, kde ze silnice odbočuje k jihu dnešní cyklostezka, dále zaskružovaný a utěsněný propad dna rybníku „Pod Hádkem“ a ještě o kousek dál jeskyně „Pod Lipou“, dle Himmelova číslování č. Ř – 1, dle číslování JESO č. Mk 1 411).

Uvedená Hádecká ventarola i Ř – 1 jsou průvanová místa. Za nimi, zcela určitě, zákonitě, přitékají do tohoto hypotetického vodního toku vody Hostěnického potoka. Důkazem toho je Hádecká estavela a její menší, paralelní výtok. A možné další prosaky těchto vod do Hádecké Říčky mezi Estavelou a Prvním propadáním Hádecké Říčky. To jsou, milí čtenáři, nezvratitelná fakta.

Mgr L. Slezák : Bylo by lepší držet se pouze označení „Hádecká ventarola“. (Hynštova ventarola je v Kamenném žlábku).

- 5.) Proč v pravobřežním terénu (kopec „Hora“) nenacházíme zprvu jeskyně a v levobřežním terénu ano ? Nicméně, situace se mění, když přijdeme k dnešnímu „Prvnímu propadání Hádecké * Říčky“.

Mgr L. Slezák : Snad až ke třetímu ! Jakpak, Vacóne ! Vždyť první známou pravobřežní jeskyní je Málčina jeskyně !?!

(Když já si přece jenom myslím, že změny začínají už v prostoru „Prvního propadání“. Viz další text).

(* vysvětlivka k pojmu „Hádecká Říčka : Původně byl kdysi tento vodní tok nazýván Ochozany Hádeckým potokem, neboť protékal takzvaným Hádeckým žlebem pod kopcem Hádkem. Pak se propadl do podzemí a zmizel, aby se znovu objevil ve vývěrech. Říčka se tomuto vodnímu toku říkalo až od vývěrů V – 1 a V – 2. Když někdy v šedesátých létech 19. století mapovali rakouští vojenští kartografové krajinu a zjistili, že jde o jeden a ten stejný, z části ponorný vodní tok, zakreslili jej do map celý jako „Říčku“. Úseku mezi rybníkem „Pod Hádkem“ a vývěry V – 1 a V – 2 se proto někdy v literatuře říká „Hádecká Říčka“. (Původně jej používal Florian Koudelka). Je to totiž úsek, ve kterém Říčka, přitékající z nekrasové oblasti vstupuje na krasové území, na jehož území se zčásti stává ponorným tokem, aby toto území za vývěry V – 1 a V – 2 opět opustila. I já zčásti z tradice, zčásti ze snahy vymezit ve svých popisech zdejší, tak charakteristický úsek krasu tento název při popisu této krajiny používám. Povodí Hádecké Říčky je jen vymezení oblasti průtoku Říčky krasovou oblastí).

- 6.) Přicházíme tedy k Prvnímu propadání Hádecké Říčky. Co se zde mění mezi levobřežním a pravobřežním terénem ? Zatím zdánlivě nic. Jen z levobřežního svahu vybíhá ke korytu vodního toku masivní výběžek či chobot vápencové skály.

Tento výběžek je nad cestou vzhůru rozeklán jakousi puklinou, táhnoucí se do svahu vzhůru. Kousek nad cestou se nachází cosi, co můžeme označit jako „skalní zrcadlo“. Prostě – kus hladké skalní plochy. Jako by ty vrstvy po sobě ujely. Nebo jako kdyby kus skály odpadl a několikatunový úlomek byl kamsi čímsi odnesen. To skalní zrcadlo je vysoké cca 3 m. doleva, k výcho-

du, nad skalní zrcadlo se táhne vzhůru svahem jakási průrva, v současnosti zaplněná zetlelým listím.

Mgr L. Slezák : To je rozevřená porucha významného směru !

Ing M. Krejčí : Po té klidně mohl zmizet uzávěr údolí

Kdysi, před léty, když uhodily patnáctistupňové mrazy a já jsem se tudy zrovna toulal, se na ploše hladkého skalního zrcadla objevily jazyky jinovatky dlouhé minimálně 2,5 m. Z uzounké nepatrné štěrbin, v šíři asi tři metrů vycházel teplý vlhký vzduch, který byl příčinou jinovatkových jazyků.

To byla sobota. Za týden na to, příští sobotu jsem tam vedl Dr. Himmela, ale i když mrazy trvaly, ty jinovatkové jazyky už tam nebyly. Lze předpokládat, že kaverna či jeskynní prostora v hloubce úzké puklinky pod skalním zrcadlem je nevelká, a tak, když specificky těžší studený (mrazivý) vzduch z této prostory vytlačil teplý, specificky lehčí vzduch a teploty (či váhové poměry vzduchu venku a v předpokládané prostoře) se vyrovnaly, jazyky jinovatky zmizely.

Když jsem se o tomto jevu zmínil jednou geologu doktoru Krausovi, který v údolí prováděl geofyzikální měření, tak jen prohodil: „To je velmi nadějně místo, tam pod tou skálou!“

Vraťme se ale k onomu skalnímu výběžku, či chobotu. Proč je zrovna pod ním První propadání Hádecké Říčky a proč je zde vápencová skála vysunuta až k cestě a ve vyšších partiích zde tvoří údolí meandru? A v tom meandru

nahoře jsou zcela jistě vertikální vodosvodné cesty do jeskyní dávne paleocesty o které mluvím. My, SE – 3, víme nejméně o třech vstupech. Není to proto, že zde bylo kdysi údolí přehrazeno uzávěrovou stěnou? A že v této uzávěrové stěně o kus dál přecházel jakýsi jeskynní systém z dnešního levobřežního terénu na pravobřežní? Jsou moje úvahy správné, páni odborníci a krasoví vědci? Co myslíte?

Mgr L. Slezák: Bylo by nutné vysvětlit, zdali se jedná o říční meandr a zbytek jeho šije, nebo o torzo údolní uzávěry. Nárazový břeh meandrového oblouku může být perforován.

Ing M. Krejčí : Dost složitá úloha protože nelze určit posuny za orogenezi – protože není podle čeho – nejsou vrstvičky či fosilie.

Proč si myslím, že tam přecházel napříč údolím nějaký jeskynní systém? Pojd'te se mnou dál, po cestě, souběžně s tokem Hádecké Říčky k jihu. O malý kousek dál přijdeme k Druhému propadání Hádecké Říčky. Při nízkých vodních stavech zde Říčka zcela mizí a za Druhým propadáním už zůstává jen suché říční koryto.

Půjdeme-li dál, tak sto až sto dvacet kroků, přijdeme k Třetímu propadání Hádecké Říčky. Tvoří je betonová skruž s víkem, která dříve, i při vyšších vodních stavech čněla několik centimetrů nad hladinu protékajících vod. Je to pozůstatek práce jeskyňářů, kteří se kdysi pod vedením Dr. Burkhardta snažili z Třetího propadání někam prokopat. Následný povodňový stav zanesl a ucpal průkop i skruže náplavami a práce už pak nebyly obnoveny.

Nedávno jsme šli za vyšších vodních stavů kolem a skruže nebylo v kalné vodě vidět. Domnívali jsme se, že skruže někdo vytáhl a odvezl. Po opadnutí vod jsme zjistili, že se skruže propadly asi o půl metru.

- 7.) Ve svahu nad Třetím propadáním Hádecké Říčky se na kótě 335,4 m nachází portál jeskyně Liščí díra. (Dle Himmelova číslování č. Ř – 4, dle číslování JESO č. MK 1 417). Tato, až téměř po strop zasedimentovaná jeskyňka, (možná pod sedimenty prostorná jeskyně) je prostupná do vzdálenosti asi 27 m a její osa vstupuje do masivu přibližně pod úhlem 210°. Směřuje tedy na protější břeh, k jeskyni Málčině (Ř – 5, MK 1 418) a jeskyni Švédův stůl, (Ř – 6, MK 1 419). Mezi ní a protějšími jeskyněmi leží dnes údolí Hádecké Říčky – Hádecký žleb. Dávná úvaha Dr. Prixe, že Liščí díra může komunikovat s chodbou Zkamenělé řeky v Ochozské jeskyni je blud!

Dno Hádeckého žlebu v tomto prostoru je stále jaksi „živé“. Čas od času se tady dno žlebu propadne a vytvoří se závrť. Při zvýšených vodních stavech někdy některé závrty zmizí. Povodňové vody na ně nanesou nové naplaveniny. Údolím napříč, mezi balvany na dně údolí a pod náplavou, která na těchto balvanech leží protéká zřejmě pode dnem údolí podzemní vodní tok.

Zcela určitě je to hypotetický levobřežní vodní tok, který pod levým břehem patrně bifurkuje, (?). Původní vodní tok patrně někudy podtéká Ochozskou jeskyni (viz „Líšeňský trativod“ a dnes zdevastovaná studna před

Ochozskou jeskyní, možná závrt před jeskyní u tabule naučné stezky, dále pak dnes zasedimentované pokračování „Trativodu vlevo za vchodem“ v dnešní vstupní chodbě Ochozské jeskyně, což je evidentně pokračování levobřežního vodního toku) jsou místy, kde zachycujeme jeho stopu..

Pravé rameno vodního toku někde v blízkosti Třetího propadání přechází pod pravobřežní hřeben „Svatých schodů“, aby pak, po průtoku pod Málčinou jeskyní, Švédovým stolem, hypotetickou „Zařícenou“ (Slezák r. 2000) nebo taky „Barunčinou“ (Šenkyřík r. 2004) jeskyní. (Dva názvy jedné, zatím ještě hypotetické jeskyně, která čeká na své objevení), a po průtoku pod Netopýrkou odbočil pod Lysou horu.

Vyjádrejte se prosím k této úvaze, páni odborníci a vědci !

Mgr L. Slezák : Tady je otazník v tom, jaká je mocnost a složení údolního dna. Uváděný úsek údolí a jeho změny mohou signalizovat podběh aktivního toku napříč údolím, (což dokladují virgulové detekce).

Pokud jde o pokračování levobřežního podzemního toku : Dr. R. Burkhardt uvádí spojitost vod „Propadání č. 3“ se studnou u Ochozské jeskyně!

Ing M. Krejčí : Dr. Burkhardt popisuje a má barvicími pokusy prokázány tři úrovně na sobě nesouvisejících vodních horizontů .

8.) Jsem přesvědčen, že po destrukci uzávěrové stěny údolí dávnými vodami v místě chobotu protnulý vody jeskynní systém, ležící napříč ose dnešního údolí. Musely zákonitě ještě prohloubit údolí. Možná to zapříčinilo nějaké zemětřesení či jiná přírodní katastrofa. Ale ta uzávěrová stěna při tom vzala za své. Posléze, jak jsem se už zmínil, vody nanasly na balvany ze zřícené uzávěrové stěny náplavy, pod kterými, mezi balvany, které tyto náplavy nesou, protékají zpod levobřežního svahu údolí vody, o kterých píšu k torzům dávného, při destrukci uzávěrové stěny zničeného jeskynního systému. Ty torza tohoto jeskynního systému jsou dnešní Málčina jeskyně, jeskyně Švédův stůl, hypotetická „Zařícená“ (Slezák r. 2000), jeskyně Netopýrka a bůhví co ještě pod Lysou horou. A opět bych poprosil o vyjádření odborníky a pány vědce. Mají moje úvahy logiku ? I když nemám odborné vzdělání karsologa, posuzuji zákonitosti přírodních jevů správným způsobem ? Já jsem přesvědčen, že ano. Ale co vy na to, páni vědci ?

??? Zatím žádná odpověď ?

9.) Už jsem napsal, že portál jeskyně Liščí díra se nachází ve svahu levého břehu Hádeckého žlebu, v nadmořské výšce 335,4 m (dle Himmela), 335m dle JESO. Ve svahu pravého břehu, pod hřebenem Svatých schodů se ve výšce 333,8 m (dle Himmela), 335 m dle JESO nachází portál jeskyně Švédův stůl. (Výšková měření

uvádí různí autoři různě. Výsledky jejich měření se liší v řádu decimetrů, až asi jednoho, maximálně dvou metrů. Aby moje vývody byly přehledné, budu uvádět dále jednoznačně jen hodnoty uváděné v Jednotné Evidenci Speleologických Objektů.), pokud si to ovšem historie krasu nevyžádá jinak.

Jsem přesvědčen, že už samotná výšková kóta obou speleologických objektů dokazuje, že jde o zbytky jednoho jeskynního systému.

Mgr L. Slezák : A nejen to, byla by potřebná korelace úrovní sedimentů v Ochozské jeskyni.

Ing M. Krejčí : Korelace sedimentů by byla zajímavá nejen kvůli určení systémů ale i kvůli šílenostem ekologů a určení, ve kterém stadiu doby meziledové vlastně jsme a zda vůbec máme na něco vliv .

- 10.) A jsme u dalšího problému, který mi vrtá v hlavě. A tím problémem je samotná jeskyně Švédův stůl. Z hlediska prostorové speleologie je to spíš blbodíra. Ale z hlediska archeologie je to pokladnice pravěku země. Nebo spíš byla. Nicméně, podle mých představ je to dnešní torzo dávného prolomeného jeskynního systému, který se nacházel v hypotetické uzavěrové stěně. Další jeskyně v pravobřežním svahu Svatých schodů jsou potom, podle mého vodosvodným pokračováním destrukcí zničeného jeskynního systému. Pojďme se na jeskyni Švédův stůl a jeho okolí podívat blíže.

Nejprve bychom si měli objasnit neobvyklý název tohoto jeskynního torza. Už jen proto, že se mne nedávno pan profesor Musil zeptal, jestli si myslím, že v té jeskyni někdy vůbec Švédové byli. Já jsem přesvědčen, že tam zcela určitě byli.

Je dlužno říci, že té jeskyni od r. 1908 něco podstatného chybí. Je to skalní tabule s vyhlazeným povrchem, velikostí asi 2 x 2 sáhy. (Vídeňský sáh je délková míra, dlouhá 1, 896 48 metru. Zhruba tedy metr devadesát). Protože jde jen o odhadovanou míru, sdělenou z hlubin času, troufám si říci, že velikost toho balvanu byla asi 4 x 4 m. Byl to evidentně kus zříčeného stropu této jeskyně. Proč měl balvan vyhlazený povrch, k tomu ještě dojdeme. Ale v dávné legendě o pobytu Švédů měl tento balvan svoji nezastupitelnou roli.

Dovolte mi, abych se pokusil opakovaně zpracovat dávnou pověst, na kterou se dnes už zapomíná a vysvětlil, co se zde asi stalo. Musíme si teď v historii odskočit do časů třicetileté války, přesněji přibližně do obléhání Brna Švédy. Představte si hordy žoldnéřů, táhnoucích krajem. Ti lidé museli jíst.

Myslíte si, že v oné době existovalo na rozloze, po které se švédská vojska pohybovala nějaké zásobování vojsk ? Já si to nemyslím. Ti vojáci se museli uživit tím, co jim ten kraj dal. A kolem nich byla jen zpustošená a vylištěná země z níž její obyvatelé utekli. Tak tehdy vypadala jižní Morava. Pokud se někde ještě mohlo najít něco k jídlu, byla to zcela logicky krajina na sever od Brna, pásma skal a lesů, kde se mohli lidé schovat, aby přežili.

Mezi bojovými šarvátkami se zřejmě hladoví vojáci vydávali do tohoto

prostoru, aby sehnali něco k jídlu. Jejich cílem mohly být mlýny v údolí Říčky, případně vesnice Ochoz a Obce, možná i Hostěnice. Při svém výpadu drancovali Švédové usedlosti a bezohledně brali všechno co bylo. Jenže pak si museli nakradené poživatiny někde v klidu upravit k jídlu. Museli tedy najít strategicky výhodné místo. A to jim poskytla průrva v nevysokém hřebeni Svatých schodů, torzo zříčené jeskyně, zakončené malou jeskyňkou, před kterou ležel hladký balvan, kus zříčeného stropu, připomínající stůl.

Domnívám se, že jednotka vojáků, o které mluvím, nebyla velká. Typoval bych tak poločetu, něco kolem dvaceti chlapů.

Z obou stran nevysokého hřebene Svatých schodů tekly křišťálově čisté potoky (na západní straně v Ochozském žlebu Ochozský potok, na východní straně hřebene, v Hádeckém žlebu Hádecký potok – dnes Hádecká Říčka). Takže vody bylo dost pro vojáky i pro koně. A říční terasa v Hádeckém žlebu byla vhodná i pro ustájení koní.

Lze předpokládat, že krajina tehdy nebyla zalesněna a jedna hlídka na hřebeni Svatých schodů s přehledem kontrolovala dosti rozsáhlý prostor. Pro Švédy unavené boji, nicméně zvyklé na nepohodlí to bylo, podle mého ideální místo ke chvíli odpočinku, přípravě zrekvírovaných potravin a jejich konzumaci.

Tolik tedy můj názor na to, jak nejspíš vznikl název této jeskyňky, tj. název Švédův stůl.

Výzkumy, prováděné v této jeskyni v průběhu času různými badateli, počínaje Martinem Křížem a Dr. Vaňourou konče se mi jeví v řadě případů rozporné. Studoval jsem například Pelíškovo určení vrstev sedimentů a jejich časování porovnával se stratigrafií pleistocénu, zpracovanou Vojenem Ložkem. Svoje závěry jsem zaslal k vyjádření panu docentu Karlu Valochovi.

Tento vědec, archeolog, mi napsal dopis, kde jednoznačně vyjádřil svůj názor k mým výhradám, následně jsme se díky jeho laskavosti sešli a pan docent mi objasnil řadu věcí.

Především to, že za posledních padesát let udělala věda v oboru archeologie takový pokrok a získala takové poznatky, že se v jejich dnešním pohledu jeví jak Pelíškovy, tak Ložkovy práce jako zastaralé a nefunkční. Navíc mne přesvědčil, že mezi případnou destrukcí údolní uzávěry a uložením nalezených artefaktů je propastný časový rozdíl.

Moji motivací, se kterou jsem některým poznatkům archeologů z prací ve Švédově stole věnoval svoji pozornost bylo, vysvětlit tyto zdánlivé rozpory jednak sám sobě a následně v této edici tyto poznatky předat speleologické veřejnosti.

Srdečně děkuji panu docentu Valochovi za to, že si udělal na mne čas a neváhal mi vysvětlit svoje odborná stanoviska. Přivedl mne k názoru, že současní vědci jsou kritičtí sami k sobě a svoji práci provádí svědomitě a poctivě. Neumětel jako já jim může jen v úctě naslouchat. To je závěr mých poznatků, které neváhám speleologické veřejnosti sdělit.

Nemohu si pomoci, ale když stojím v Hádeckém žlebu tak si říkám : Copak se asi v průběhu věků v tom našem krásném údolí, v tom Hádeckém žlebu vůbec dělo a událo ?

Tak nejprve se tekoucí vody musely prokousat usazeninami předcházejícího (miocénního ?) mořského dna až odkryly krasový vápencový blok, pak si hledaly cestu dál – nejprve se propadaly do dávného vodosvodného systému, do kterého splavovaly omleté kusy hornin, a kterým po spádu kamsi odtékaly, současně při vyšších vodních stavech přetékały přes uzávěrovou stěnu (možná právě tály mohutné ledovce, protože zrovna končila doba ledová), a vytvářely za ní zárodek příštího údolí tak dlouho až ji prolomily a postupně rozrušily a odnesly tak, že z ní zůstaly na skalním podloží zříčené balvany. Posléze se někde vpředu cesta ucpala, tok vod se zpomalil (možná už skončila tání v době po jedné z ledových dob a proud valících se vod značně poklesl) a na balvany zříčeného systému naplavil to, co vody přinesly. Jenže dole, mezi balvany, zbytky to zříčené uzávěrové stěny údolí protékal, (a dodnes protéká) napříč údolím stále vodní tok, tekoucí podzemním vodosvodným systémem. Pak zase došlo k něčemu, co zapříčinilo, že se v údolí čas od času vytvářelo cosi jako jezero, které zpomalením toku napomáhalo naplavovat říční terasy, aby je v následující časové etapě zase vzedmuté vody zčásti odnesly, případně znovu naplavily. Jen tak si vysvětluji posloupnost vrstev a průběh jejich navršení do podoby, kterou nám popsal pan Dr. Pelíšek. Mohlo to tak být, páni vědci ?

- 11.) Tématicky velmi zajímavé jsou dvě práce emeritního ředitele Správy jeskyní, geologa Mgr Ladislava Slezáka a to především práce nazvaná „Kvarterní údolní přehrada v jižní části Moravského krasu“, (vyšlo v ročence Edice SE – 3 – 2009 v Tématickém okruhu č. 2 – Nové poznatky z Moravského krasu. Ročenky Edice SE – 3 vychází v elektronické podobě, na CD).

Dále pak práce, nazvaná „Jeskyně Švédův stůl v jižní části Moravského krasu“, (vyšlo v ročence Edice SE – 3 – 2010, opět v Tématickém okruhu č. 2 – Nové poznatky z Moravského krasu.

Prosím, věnujte těmhle pracem náležitou pozornost.

- 12.) Výše v textu jsem vám, milí čtenáři přislíbil, že nakonec vysvětlím, co je to Edice SE – 3, proč obsahuje pět (letos dokonce devět) tématických okruhů a proč vychází v elektronické podobě na CD.

Dovolte mi tedy abych Vám podal vysvětlení. Skupina SE – 3 vznikla v průběhu času seskupením tří speleologicky motivovaných seniorů, kterým už jejich věk nedovoluje aktivně speleologicky prostupovat nepřístupné jeskyně a při tom mají o krasu zkušenosti, které by si neměli odnést za hranici života. Jde především o znalosti a zkušenosti Mgr Ladislava Slezáka, profesně geologa, koordinátora a odborného vedoucího skupiny SE – 3. Jeho kamarádem je Richard Cendelín, praktický speleolog, který svůj život věnoval výzkumům v severní části krasu, v okolí Sloupu. Poslední v tomto triumvirátu seniorů je Josef Pokorný, který se sice ke speleologii dostal až jako padesátiletý, ale má k němu trvalý vztah a chce pro poznávání krasu

ještě udělat to, co bude moci. Tento člen skupiny se účastnil od podzimu r. 1982 výzkumných prací převážně v jižní části Moravského krasu. Tito tři senioři získali, a stále získávají celou řadu externích spolupracovníků, kteří mají zájem svoje poznatky publikovat.

V průběhu času se nejméně tři skupiny speleologů pokusily vydávat časopis zaměřený na poznatky ze speleologie. Snažili se, aby měl časopis úroveň. I když se jim to zdařilo, bylo to tak finančně náročné, že je to položilo. Byly to zejména potíže s odbytem úzce odborně zaměřeného časopisu, který si kupovalo jen málo zájemců.

Za této situace jeden ze členů skupiny SE – 3 začal považovat za nezbytné publikovat poznatky především L. Slezáka, ale i jiných, jenže v té době z redakční rady Spelea prosákla informace, že by Speleo mohlo být pouze hlasatelem prací skupiny SE – 3, což se zřejmě redakční radě nelíbilo.

Protože dotyčný pracovník, který chtěl zejména zajistit publikování prací nejen L. Slezáka, ale i dalších zájemců, ten musel ve své životní profesi logistika řešit řadu situací daleko závažnějších, než publikaci několika odborných prací, došel posléze k názoru, že nejekonomičtější bude to, co si dokážeme udělat sami. Tak říkajíc – doma, na koleně. A to je textové CD, které dokážeme sestavit a následně vypálit na vlastním počítači. Výhodou tohoto systému elektronického zpracování a vydávání prací na CD jsou možnosti rozsahu příloh a dokumentů, které lze k takové práci přiřadit. Žádný z tištěných časopisů nemá takové prostorové možnosti. Víte, co se všechno dá soustředit na CD, které má kapacitu 700 MB ?

Odborné práce koordinátora a duševního otce skupiny SE – 3, L. Slezáka, ale i ostatních zájemců o zveřejnění jejich práce soustředíme v průběhu roku, abychom je vydali k termínu Speleofora. Takže letos vyjde už třetí ročenka. Vydali jsme Edici SE – 3 – 2009, nazvanou „Nové poznatky z Moravského krasu“, Edici SE – 3 – 2010 nazvanou „Opět nové poznatky z Moravského krasu“ a k termínu Speleofora připravujeme Edici SE – 3 – 2011 jejíž název budeme muset teprve vymyslet.

V euforii, že vydáváme něco užitečného, jsme ke Speleoforu 2010 vypálili 100 kusů Céděček. Prodalo se jich 8. Zbytek jsme rozdali, abychom ty informace dostali mezi lidi! Už je nám ale jasné, proč vydavatelé speleologických časopisů zákonitě zkrachují. My se ale nevzdáváme, i když nás to stojí naše úspory. Bojíme se jen toho, že lidé si neváží toho, co dostanou zadarmo. Že dobře míněná snaha seznámit speleology s novými poznatky krasových odborníků, případně historiků, ale i amatérů, kteří mají zájem s námi spolupracovat skončí v lepším případě někde pohozená v šupletí, aniž by si ji obdarovaný přebral a přečetl.

Mgr L. Slezák : Příspěvky, vydávané formou CD jsou autorsky originální, nerecenzované, či jinak upravované. Proto svojí formou (i obsahem) zdaleka nesplňují požadavky na přísně vědecká díla.

V tom je jejich originalita – a hlavně provokace k úvahám, které se mohou jevit jako snahy o bourání tradičních názorů. Protože autoři jsou v častém kontaktu s terénem, objevují se i aktuální postřehy v návaznosti na stále probíhající změny v Moravském krasu.

Ing M. Krejčí : Poznání se mění s rozvojem techniky a zkušeností jinde, v principu není kde publikovat takto specializované postřehy ale vtíp je v tom, že pro pár specialistů ani vydávat časopis nemá cenu.

Co vy na to, páni vědci, kterým se (snad) tyto moje otázky dostanou do rukou ? Odpovíte na moje „amatérsko-učuspínské otázky ? A odpovíte tak, aby to bylo pro řadové jeskyňáře srozumitelné, poučné a čtivé ? Abyste měli vzor, zařadil jsem do textu Slezákovy a Krejčího odpovědi a připomínky.

Doporučuji, abyste u textu dělali číslované značky a svoje odpovědi napsali zvlášť, tak, aby odpovídaly vašemu číslování značek a mohly být posléze s vaším jménem zařazeny přímo do textu, tak jako odpovědi a připomínky Slezákovy. Děkuji Vám za to, že náš požadavek realizujete.

- 13.) Svoje otázky jsem mimo jiné zaslal také Dr. Jaroslavu Kadlecovi, profesně geologovi, pracovníku AVČR, který prováděl svoje výzkumy mimo jiné i v jižní části Moravského krasu a v Ochozské jeskyni. Dr. Kadlec mi sdělil, že je pracovně dosti zatížen, nicméně na moje otázky odpověděl s výhradami, které se přesně kryjí s výhradami docenta Valocha, který mi svoje výhrady pečlivě a podrobně vysvětlil, takže je v této práci už vynechávám. Jsem si nyní vědom, že na otázkách mnou položených moderní výzkum pracuje a laické dotazy zde ztrácí svůj význam.

V jednom z našich e-mailových kontaktů mi Dr. Kadlec vyslovil svůj souhlas s tím, že mohu jeho práce publikovat, pokud s tím bude souhlasit editor, který jeho práce vydával. Protože mi nejde o celé práce, které si mohou zájemci přečíst v periodiku „Geologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku“, což jsou ročenky, vydávané Přírodovědeckou fakultou Masarykovy university v Brně a kde práce Dr. Kadlece vychází od r. 2000, doporučuji zájemcům věnovat jim svoji pozornost. V Moravské zemské knihovně najdou toto periodikum pod signaturou 2701 – 1003.706.

Jde především o práci nazvanou „Paleohydrografie Hádeckého údolí v Jižní části Moravského krasu“ která vyšla ve výše uvedeném periodiku v r. 2001. Tam, kde Dr. Kadlec diskutuje o starších názorech na paleohydrografii Hádeckého údolí, v pasáži „Období před spodnobadenskou transgresí“ například napsal : **„Pekárnou proudil tok k jihu, směrem na Mokrou. Ponorový charakter jeskyně by mohl naznačovat relikt koryta, vytvořeného proudící vodou, který se zachoval v západní stěně Pekárny. Toto koryto se mírně sklání k jihu. Také facetovitý tvar výklenků v tomto korytě, vytvořených turbulentním prouděním vody indikují směr proudění k jihu. V případě, že je Pekárna ponorovou jeskyní.....“** atd. V jednom z našich e-mailových kontaktů mi Dr. Kadlec napsal, že tento zářez chybně interpretoval a žádal, abych jej případně vypustil.

I když jsem jen „poučený laik“ a ne odborník, tak se domnívám (s přihlédnutím k poznatkům P. Kose a L. Slezáka) že jeskyně Pekárna byla původně vtokovou (ponorovou) jeskyní s odváděním vod přes Mokerskou jeskyni. Když se tyto vodosvodné cesty, vedoucí k Mokré ucpaly sedimenty, pronikl do Pekárny později Hostěnický paleopotok, který ji mohl změnit na jeskyni vývěrovou, včetně jeskyně Hadí. Při destrukci vodosvodných cest, při které vznikl Kamenný žlábek se cesta Hostěnického potoka přes Pekárnu zařítla a na konci Pekárny přehradil další pokračování zával. Je to jen moje hypotéza, ale jsem hluboce přesvědčen, že budoucí výzkumy ukáží, že můj názor je oprávněný.

Zájemce o práce Dr. Kadlece, týkající se Jižní části Moravského krasu si dovolím upozornit na jeho práci, kterou napsal spolu s V. Benešem, nazvanou „Morfologie poloslepého Hostěnického údolí a jeho vztah ke krasovým jevům v jižní části Mor. krasu“, která vyšla v uvedeném periodiku v r. 2002, nebo jeho práci nazvanou „Rekonstrukce směrů proudění pomocí měření anizotropie magnetické susceptibility ve fluvialních sedimentech Ochozské jeskyně“ která vyšla v uvedeném periodiku v r. 2003.

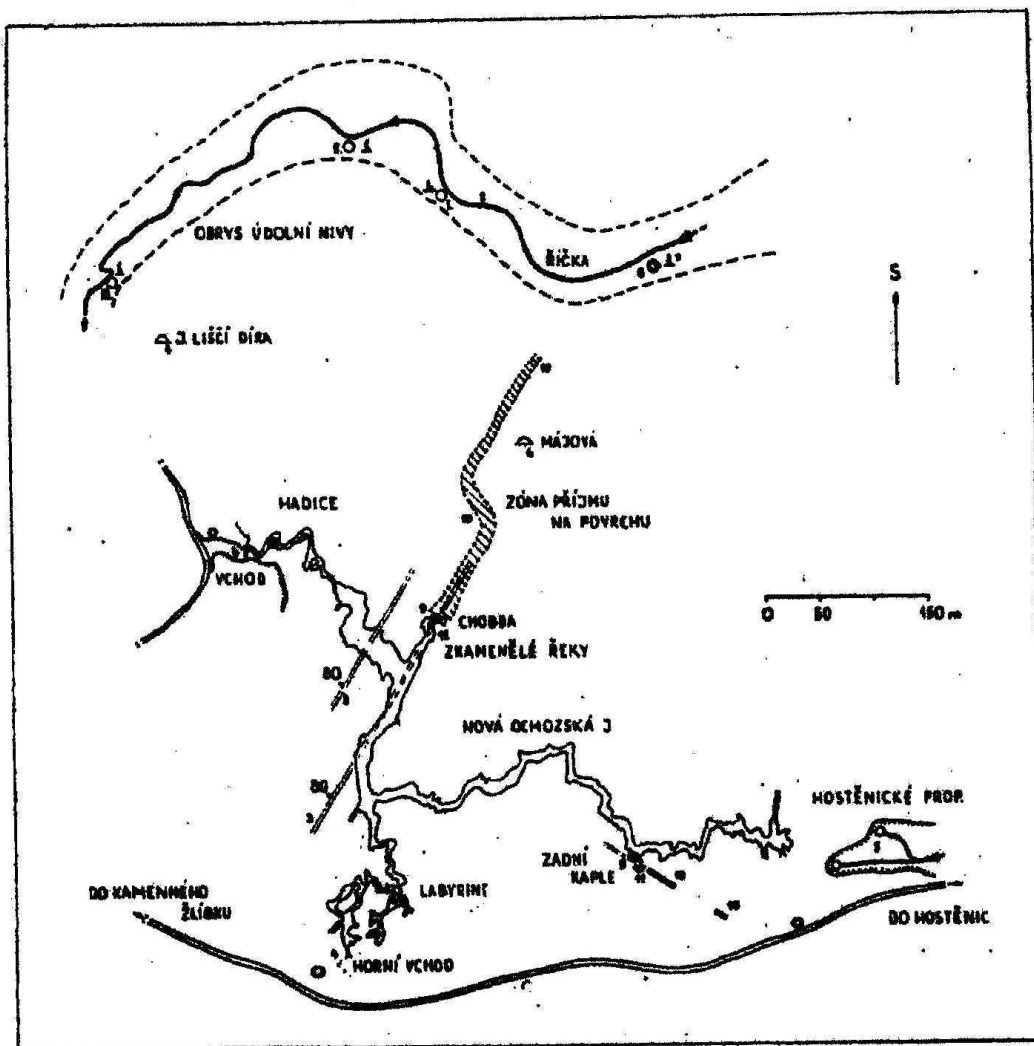
*

Tolik k otázkám „záhad Hádeckého údolí“. Proč si myslím, že interpretace zářezu nemusí být chybnou interpretací? Já závěrům telegnostických detekcí L. Slezáka bezmezně věřím, jednak tam, kde to znám, tj. v Jižní části Mor. krasu souhlasí se závěry jiných výzkumů.

(Burkhardt, „Radiotechnika ve speleologii“, vyšlo v r. 1970 ve „Sborníku okresního vlastivědného muzea v Blansku“).

Burkhardtovy závěry z Hádeckého žlebu přesně souhlasí s telegnostickými detekcemi L. Slezáka (viz CD Edice SE – 3 – 2009, TO 2, L. Slezák : „Příspěvek k hydrografii jižní části Mor. krasu a nabídka speleologicky nadějných lokalit tamtéž) Svoji přímou zkušenost se Slezákovým telegnostickým talentem vysvětlují na CD v ročence Edice SE – 3 – 2010, v Tématickém okruhu č. 2, v souboru č. 9. nazvaném „Nová fakta o historickém podzemí v útrobách Bílé hory“. Proto zde neváhám znovu publikovat článek L. Slezáka, který vyšel v r. 1999 v časopise Speleo.

Ale nejdřív Burkhardtův výsledek radiotestů v Ochozské jeskyni, publikovaný (jak uvedeno výše) v roce 1970.

Obr. 11 — Výsledky radiotestů v oblasti Ochozské jeskyně v jižní části Moravského krasu, VKP 050 27,120 MHz, VXX 010 33,850 MHz. 1 — směr a sklon vrstev, 2 — směr a sklon významných puklin, poruch a dislokací, 3 — směr a sklon puklinových zón, 4 — jeskyně a jeskynní vchody, 5 — Hostěnické propadání, 6 — periodické vývěry, 8 — povrchový tok Říčky, 9 — stanoviště měřících radiostanic v podzemí, 10 — vymezené zóny příjmu na povrchu, 11 — Zadní kaple, 12 — Zkamenělá řeka. Sestavil V. Gregor.

Fig. 11 — Results of radiotestex in the Ochozská cave area in the southern part of the Moravian Karst, VKP 050 27,120 MHz, VXX 010 33,850 MHz. 1 — direction and inclination of layers, 2 — direction and inclination of important fractures, faults and dislocations, 3 — direction and inclination of joint zones, 4 — caves and cave entrances, 5 — the Hostěnické propadání-ponor, 6 — periodical points of issue, 8 — surface flow of the Říčka river, 9 — positions of measuring radiostations underground, 10 — limited zones of reception on the surface, 11 — Zadní kaple, 12 — Zkamenělá řeka. Compiled by V. Gregor.

Výsledky radiotestů:

- a) navázáno oboustranné spojení, bodová, ostře omezená zóna příjmu na povrchu,

A pak přijde na řadu poznatek, který publikoval L. Slezák :

chodby Býčí skály byly instalovány body nového polygonového tahu (až po ÚPBK). Paralelně pokračovalo zpracování kompasových měření vývěrové oblasti systému na slovenském programovém produktu T.J.I.K.P.R. (verze 4.10), které umožní shrnout mapovací práce od roku 1972 a vyrovnání polygonu na známé body sítě JTSK a radiomajáky.

Summary: Býčí skála Caving Club - report on explorations in 1998

Exploration in the Býčí skála Cave:

Lower passage in the *Hlinité dómy Halls* - 10 m excavated in profile 1.3 by 0.8 m. The free cavity was found at the end of profile inside block scree with the volume of about 6 to 8 m³. Its bottom descends along the rocky walls. It is clear, that the vertical cavity cuts the passage and continues to unknown lower level with the stream of the Jedovnický Creek.

The Passage of Chodba z Kaple ends under water in the lake of the Šenkův Sump. The lake level was decreased by pumping for a longer time-period. On October 1998 the passage was excavated using pumps and by mining of sediments. The high cavern of Vodní věž (8 m high and 1.5 to 4 m in plan) was entered. Later the Augiášův Dome was discovered (25 m long, 14 m wide at bottom, 3 m wide at top, 20 and more meters high).

The revision exploration of the *Central Chimney* was carried out. It was explored up to the height of 42 m. A side chamber with inaccessible fissure with draught was found.

Příspěvek k dalšímu možnému pokračování jeskyně Pekárny v jižní části Moravského krasu

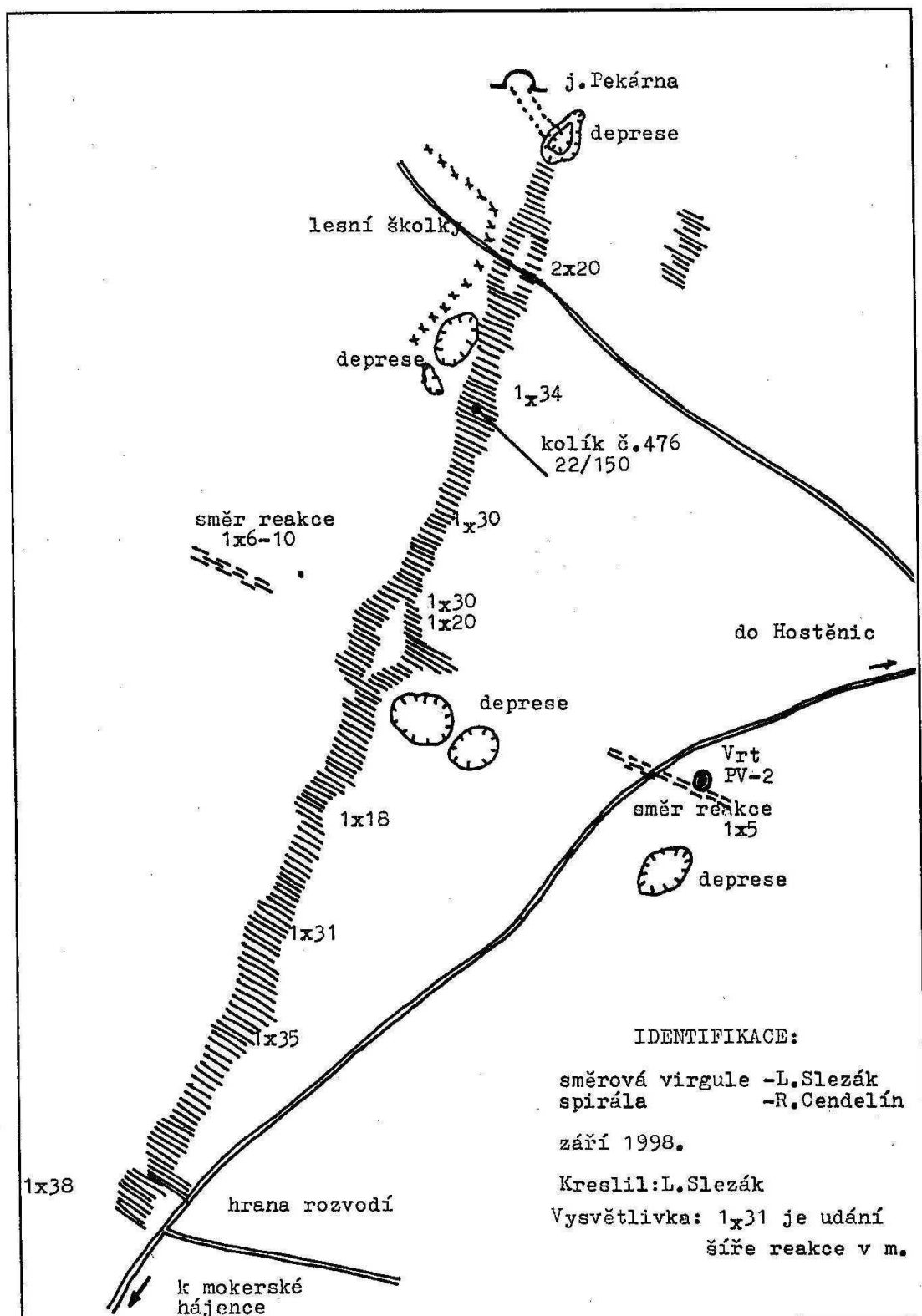
Ladislav Slezák

K možnému pokračování známé části jeskyně Pekárny se vyslovovala celá řada odborníků a jeskynních badatelů. Byla učiněna i řada pokusů o technický průnik, doposud však bez očekávaného efektu. Zdánlivě jednoduše vyhlížející problém se v poslední době stává aktuálním převážně s ohledem na blízkost velkokapacitní těžby vápenců. Lomy směřující k z. hranici dobývacího prostoru postupně odkrývají a devastují krasové dutiny, které signalizují možné souvislosti s větším systémem neznámého průběhu. Tato situace by si rozhodně zasloužila velmi účinné řeše-

ní speleologické, hydrogeologické a geologicko-tektonické problematiky okolního, návazného terénu. Samotný zájem těžářů nebude jistě pokračovat hranice vynucených ochranných opatření v rámci právních předpisů. Předpokládám, že SCHKO MK je trvalým iniciátorem pro urychlené získání co nejširšího spektra poznatků a pádných argumentů, které by byly schopny lomovou expanzi ovlivnit a tak zachránit ohrožené části přírodně chráněné přírody.

Základní otázkou, která rozhodně není jednoznačná, je otázka geneze jeskyně Pekárny (či komplexu jeskyní stejné vývojové etapy). Převážná většina autorů jí přikládá funkci vývěrovou ve vazbě na vody hostěnického okrajového údolí. Z mých poznatků, hodnocení publikovaných příspěvků a řady konzultací nejsem přesvědčen o tom, že tato teorie nemá řadu mezer. Složitý vývoj říční sítě této oblasti, vysoký stupeň akumulací sedimentárních výplní různého původu a stárí celou situaci značně komplikují. Speleologické řešení prolongace jeskyně Pekárny považuji za velice důležité a jsem přesvědčen, že by přineslo odpověď na celou řadu nejasností. Díky technickému řešení vývěrů Říčky byla potvrzena existence rozsáhlé spodní úrovně krasových vod (patrně bifurkujících i do rozsáhlých akumulací na S od Mokré) načepovaných jen díky zařízení povrchového údolí. Stejně tak by mohlo vyřešení prolongace systému Pekárny dát odpověď k existenci vyšší, významné hydrografické soustavy. Možná, že jako určité teoretické vodítko by nám mohla posloužit analogie ze s. a střední části Moravského krasu.

K úvahám o pokračování jeskyně Pekárny si na tomto místě dovoluji připomenout výsledek vrtného experimentu provedeného v r.1964. Za použití vrtné maloprofilové soupravy Record bylo odvrtno celkem 5 vrtů v profilu orientovaném kolmo na podélnou osu jeskyně. Profil byl situován těsně za zadní (východní) hranou deprese, která odpovídá koncovému závalu jeskyně. Experiment měl potvrdit nebo vyvrátit existenci volných prostor. Zatímco 3 z uvedených vrtů se výrazně potýkaly s technickými problémy provrtání blokového nadloží a ve vápenci v hloubce kolem 15 m skončily, dva z uvedených vrtů zasáhly sedimentární výplň. V úrovni kolem 10 m po překonání rozrušeného vápencového nadloží bylo dosaženo polohy jemných, křemitých písků šedožlutavých barev. V píscích se vyskytovaly proplásky rezavých jílu, které znemožnily další vrtní. Souprava byla poháněna stlačeným vzdu-

Obr. Schématický náčrt předpokládaného pokračování jeskyně Pekáry.

chem, vrtáno na sucho s výfukem odvrtného materiálu k povrchu. V průběhu vrtby nebyl zaznamenán nikde únik vzduchu do okolí (volná dutina), což by znemožnilo další postup. Proplástky jílu zalepily korunku a samotné stěny vrtů. Výsledek lze vyhodnotit jako výplně rozšířených puklin ve vápenci bez volné komunikace do jeskynní dutiny. S největší pravděpodobností půjde o staré reziduální výplně (geologické varhany) na krasové plošině.

V srpnu a září 1998 jsem s kolegou R. Cendelínem (nezávisle) provedl několik namátkových indikací pomocí směrové virgule. Výsledky byly natolik překvapující, že jsem postupně eliminoval podřadné indikace v oblasti koncové deprese za Pekárnou a vytypoval hlavní linii. Tato směřuje v intencích podélné tektoniky směrem SSV-JJZ. Tuto zachycenou linii jsem příčně profiloval a prováděl korekci její podélné osy. V zalesněném a dosti nepřehledném terénu jsem postupně dospěl až k místu, které je od konce Pekárny vzdáleno cca 800 m. Na tomto místě se lesní cesta, turistická červená značka, sklání po spádu do úvalu směřujícímu k mokerské hájence. Od tohoto místa v. směrem odbočuje lesní cesta a z. směrem je mělká široká proláklina s lesní holosečí. Indikace zde byla ukončena a dále anomálie nesledována. Situaci přibližuje situační schématický náčrt. Na něm jsou zaznamenány též šířkové hodnoty naměřené směrovou virguli. Nezávisle prováděná měření spirálovou virguli plně potvrdila hlavní tah anomálie, v šířkových údajích indikovala hodnoty nižší (v průměru asi o 5 m). Rozhraní prostředí je výrazné. Interpretaci bez bližších technických ověření lze jen stěží a jednoznačně provést. Může jít o průběh jeskyně, ale také může jít o vyplněnou mohutnou otevřenou puklinu (více paralelních puklin), obdobně jako jsou široké otevřené pukliny vyplněné jíly a železnými rudami, které se vyskytují nedaleko a které byly těženy pravděpodobně v období 9.-11. stol. Průběh celé indikace není na povrchu terénu nijak morfologicky patrný. Ploché deprese se vyskytují povětšinou mimo její průběh. Pouze v její jž. části tvoří terén širokou, plochou sníženinu, indikace však probíhá spíše v její boční, v. části.

Doufám, že předložený příspěvek k úvahám o možné prolongaci jeskyně Pekárny, jako jedna z pracovních verzí doplněná o výsledky geofyzikálních prací (viz v trase nalezny kolík č.476) a

dalších výsledků odborných disciplin, přispěje ke konečnému řešení.

Summary: The contribution to the further possible continuation of the Pekárna Cave in the southern part of the Moravian Karst

In 1998, several measurements were carried out in the end part of the depression behind the Pekárna Cave. The main direction of an anomaly was detected. The anomaly can represent the continuation of the cave or large fissure filled with sediments.

Vodní kult nebo ponorná oběť?

Petr Kos, ZO 6-12 Speleologický klub Brno

Ve středních Francích u Ergersheimu proběhl v letech 1990-1994 systematický archeologický výzkum jednoho ponoru v oblasti zdejšího sádrovcového krasu. Výzkum prováděla univerzita v Bambergu. Zkoumaný objekt byl situován v závrtu, který plnil funkci periodického ponoru. Akce byla tedy koncipována jako speleoarcheologický výzkum. Zajímavostí bylo, že terénní preparační práce místy probíhaly za použití elektrického dláta.

V náleзовých vrstvách, které vyplňovaly jícen ponoru, byla nalezena keramika z časné doby bronzové, pozdního eneolitu a středního neolitu. Ve zkoumaných horizontech byla dále nalezena nepočtená kostěná industrie zastoupená dvěma zlomky kostěných šidel z období kultury se šňůrovou keramikou pozdní doby kamenné.

Předpokládá se, že se mohlo jednat o drobné kultovní místo, nebo případně o doklad blízkého osídlení, odkud mohla být půdní erozí deponována část kulturní vrstvy i s nálezy ve svahových sedimentech. Zkouška pro zastoupení faunistických a botanických zbytků skončila negativně.

Ponor byl prozkoumán do hloubky 8,5 m; šířka jícnu byla 2,5-4 m. Archeologická sonda byla zastavena na změně geologického podloží, které bylo tvořeno dolomity. Nad nimi se nacházely uhlé akvatické sedimenty, které naznačovaly směr odtoku vody dále do podzemí.

Máme tedy před sebou vzácný doklad lokálního využití krasového útvaru (ponoru) pro rituální účely pravěké lidské společnosti. Autoři výzkumu v Ergersheimu (Nadler a Leja 1995) označují tento jev jako doklad tzv. „vodního kultu“ nebo příp. „ponorné oběti“.